

УДК 378.147:811

ІНТЕРАКТИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

Капінус О.Л., Трофімова Г.С., Топча Н.І., Томенко М.Г.
Одеський національний політехнічний університет

В статті розглядається інтерактивний підхід у викладанні іноземної мови у вищих технічних навчальних закладах України. Виявлено психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови майбутніх інженерів. Запропоновано способи реалізації інтерактивного підходу з урахуванням зазначеної специфіки. Доведено, що інтерактивний підхід сприяє формуванню комунікативної компетенції, підвищує мотивацію, забезпечує комфортні умови навчання.

Ключові слова: інтерактивний підхід, інтерактивні методи навчання, студенти технічних ВНЗ.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації економіки і виробництва практичне володіння іноземною мовою є обов'язковою передумовою для успішної професійної діяльності. Потребує постійного вдосконалення традиційних стратегій навчання іноземних мов і впровадження в освітній процес підходів, заснованих на нових досягненнях психологічних і педагогічних наук. Комунікативна спрямованість навчального процесу надає пріоритетного значення інтерактивному підходу.

Втім, актуальною є проблема реалізації інтерактивного підходу в навчанні іноземної мови не тільки з метою формування у студентів визначених програмою компетенцій, а передусім розвитку студента як мобільної, конкурентоспроможної особистості, здатної ініціювати та брати активну участь у міжособистісному та міжкультурному спілкуванні, швидко орієнтуватися в складних умовах і знаходити вихід з нестандартних ситуацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що інтерактивний підхід в навчанні активно студіюється сучасними науковцями – педагогами, психологами, методистами. Так, теоретичні засади інтерактивних технологій навчання знайшли висвітлення в працях О. Пометун, О. Тарнопольського, Г. Сиротенко та ін. [1; 2; 3]. Психологічні основи використання інтерактивної методики у процесі підготовки спеціалістів досліджують

Т. Дуткевич, В. Терещенко, В. Помилуйко [4; 5]. Специфіку застосування інтерактивних технологій у вищій школі розкривають Г. П'ятакова, О. Січкарук, С. Гончаров та ін. [6; 7; 8].

Втім, на тлі великої кількості публікацій щодо теоретичних і практичних аспектів визначеної проблеми, недостатньо висвітленими залишаються особливості реалізації інтерактивного підходу в навчанні іноземної мови в технічних ВНЗ, що і стало **метою статті**.

Виклад основного матеріалу. Виклики сучасного українського суспільства докорінно змінюють орієнтири вітчизняної системи вищої технічної освіти, одним із напрямів якої є мовна освіта. Підготовка студентів технічних спеціальностей до професійної комунікації іноземною мовою сьогодні стає пріоритетним завданням. Серед багатьох педагогічних умов, що забезпечують успішне вирішення цього завдання, дослідники особливо відзначають застосування інтерактивного підходу до навчання іноземних мов. Саме такий підхід ґрунтується на активній взаємодії та комунікації всіх учасників освітнього процесу і дозволяє створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [1, с. 9]. Інтерактивне навчання передбачає участь в процесі пізнання всіх студентів групи без виключення, які під час сумісної діяльності обмінюються ідеями і знаннями, здійснюють взаємоконтроль і взаємооцінювання. Викладач при цьому виконує функції

консультанта, організатора, помічника, створює умови для ініціативи студентів.

Сучасна методика пропонує велику кількість способів реалізації інтерактивного підходу в навчанні іноземних мов: Warming Up (створення сприятливої обстановки, організація комунікації), дискусія, презентація, «круглий стіл», рольові ігри, тренінги, кейс-метод, портфоліо, проектна методика, обговорення аудіо- та відеоматеріалів та ін. Але не всі вони з однаковою успіхом можуть бути впроваджені в навчальний процес і в мовних, і в технічних навчальних закладах. У студентів-філологів і нефілологів різні цілі вивчення іноземних мов, отже і неоднакове відношення до інтерактивного навчання, що має комунікативну спрямованість. Розглянемо доцільність використання окремих інтерактивних технологій у відповідності до психолого-педагогічних особливостей навчання студентів ВНЗ технічного профілю.

Як свідчить практика, студенти технічних спеціальностей часто не бачать необхідності у володінні іноземною мовою для майбутньої професійної кар'єри, тому і мотивація для її вивчення, як правило, низька. Більш того, заняття з іноземної мови вони вважають перешкодою для опанування майбутньою професією. Отже, перед викладачем постає завдання зруйнувати сформовану думку про непотрібність вивчення мови в технічному виші, створити позитивне емоційне відношення до даної дисципліни і показати можливості набуття фахових знань засобами іноземної мови.

За таких умов найбільш доцільним стає використання методу проектів, який дозволяє не тільки розвивати навички та вміння студентів в усіх видах професійно-орієнтованої мовленнєвої діяльності, але і органічно інтегрувати знання із різних галузей при вирішенні однієї проблеми, застосовувати їх на практиці. Саме проектна методика дає можливість перенести акцент з різного роду вправ на активну розумову діяльність, яка потребує для свого оформлення володіння певними мовними засобами. Слід зауважити, що успішність використання методу проектів залежить від наявності важливого для студентів в дослідницькому і творчому плані завдання і практичної та пізнавальної значущості ймовірних результатів.

Іншою проблемою, з якою стикаються викладачі технічних ВНЗ, є те, що студенти-першокурсники мають різний базовий рівень володіння іноземною мовою – від Elementary до Upper-Intermediate і, навіть, Advanced. Тому, опинившись в одній групі, ті й інші часто втрачають інтерес до вивчення мови. Вирішити цю проблему можливо за допомогою такого виду інтеракції як кооперативне навчання (кооперація).

Кооперацію визначають як одну з основних форм організації міжособистісної взаємодії, що характеризується об'єднанням зусиль учасників для досягнення спільної мети за одночасного розподілу між ними функцій, ролей та обов'язків [9]. Прикладом кооперації є метод командної підтримки індивідуального навчання, коли студенти працюють в малих групах над окремими завданнями у прийнятному темпі, звертаючись за допомогою і консультацією один до одного, виправляючи помилки і оцінюючи результати.

Як свідчить практика, певні умови для формування позитивної мотивації створюються при організації групової роботи, в якій студенти виконують ролі «викладача» і «учнів». Така технологія дозволяє навчати прийомів ділової співпраці, актуалізувати активність кожного студента і сприяє вирівнюванню загального рівня засвоєння навчального матеріалу.

Викладачі іноземних мов в технічних вишах зауважують, що уміння вести бесіду іноземною мовою є одним із найслабших умінь багатьох студентів. Вони на «відмінно» можуть вивчити стандартний текст, але відчують суттєві труднощі і невпевненість в непідготовленому мовленні. Один із засобів боротьби з цією невпевненістю ми бачимо в тому, щоб на занятті була створена атмосфера спілкування, що має викликати у студентів внутрішню потребу у висловленні власних думок. Сприяти цьому покликана нова інтерактивна техніка навчання – форум-театр.

Відмінність форуму-театру від власне театру полягає в об'єднанні учасників спектаклю та аудиторії для сумісного розв'язання проблеми, знаходження оптимальних рішень. З-поміж студентів обирається лідер, або головний диспутант, завданням якого є визначити основні питання, конфліктні моменти, організувати ефективний обмін думок у вигляді дискусій, дебатів тощо. Серед глядачів розподіляються також ролі опонентів, які висловлюють власну точку зору щодо проблеми і намагаються схилити до неї учасників спектаклю та решту аудиторії, роблять критичні зауваження.

Для студентів технічних ВНЗ проведення форуму-театру, як правило, є цілком новим досвідом, тому викладачеві доцільно змінювати свою рольову позицію на різних етапах роботи:

1) викладач як організатор надає чіткі інструкції щодо формулювання проблеми, розробки сценарію, проведення спектаклю, організації та ведення дискусії, прийняття рішення;

2) в якості консультанта дає поради студентам, підказує їм, як виконати завдання, пропонує нові ідеї щодо вирішення проблеми;

3) викладач-учасник сам грає в спектаклі чи виступає в дискусії, спілкується зі студентами «на рівних», створює невимушену, природну атмосферу в аудиторії;

4) як мовчазний спостерігач дає студентам повну свободу для прийняття самостійних рішень без його допомоги;

5) в ролі судді в кінці робить висновок щодо ефективності проведення форуму-театру, корегує та аналізує помилки студентів.

Окрім творчого використання комунікативних навичок, форум-театр спрямований на формування і вдосконалення інтерактивних умінь: організаторських (згуртовувати колектив), комунікативних (ініціювати взаємодію в процесі спілкування), перцептивних (сприймати, розуміти й оцінювати себе та інших), прогностичних (передбачати поведінку іншої людини в процесі взаємодії та визначати способи впливу на неї), креативних (знаходити оригінальні способи вирішення проблеми), саморегуляції (уміння зберігати рівновагу в процесі взаємодії).

Серед чинників, що негативно впливають на ефективність оволодіння іноземною мовою у технічних ВНЗ, дослідники найчастіше згадують

психологічні особливості студентів: технічний склад розуму, відсутність мовного чуття, стриманість, замкнутість, напруженість, невміння точно і послідовно формулювати думки, низька культура мовлення. Зменшити негативний вплив таких чинників і покращити результати вивчення іноземної мови можливо за рахунок використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) інтерактивного навчання.

Арсенал ІКТ включає електронні конференції (ІТ-CONF), дистанційні олімпіади та конкурси, використання електронних навчально-методичних комплексів, інтерактивної дошки, електронних систем тестування тощо. Вчені вважають, що засоби ІКТ є універсальними, оскільки можуть бути використаними на різних етапах заняття з іноземної мови: під час мотивації як постановка проблеми, у поясненні нового матеріалу, при закріпленні та узагальненні знань, для всіх видів контролю [10].

Слід зазначити, що сучасні студенти технічних вишів належать до «комп'ютерного покоління» і з легкістю працюють з електронною інформацією.

Вони позитивно ставляться до новітніх інформаційних технологій, які створюють атмосферу психологічного комфорту в навчанні, забезпечують різноманітність форм представлення інформації і можливість адаптації змісту навчального матеріалу до індивідуальних особливостей студентів, створюють модель реального спілкування.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Розглянуте вище дозволяє дійти висновку, що використання інтерактивного підходу в навчанні іноземної мови надає можливість студентам технічних ВНЗ з різними рівнем мовної підготовки брати активну участь в сумісній діяльності, засвоїти нові моделі поведінки, доповнити теоретичні знання практичними, колективно обговорювати та вирішувати складні ситуації. Інтерактивні форми навчання забезпечують високу мотивацію і сприяють формуванню професійної комунікативної компетенції. Необхідне подальше проведення досліджень, спрямованих на пошук нових ефективних способів реалізації інтерактивного підходу в навчанні іноземної мови студентів технічних спеціальностей.

Список літератури:

1. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
2. Тарнопольський О. Б. Експериментально-інтерактивне навчання іноземної мови для спеціальних цілей у немовному ВНЗ: сутність підходу / О. Б. Тарнопольський // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки: Вісн. ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2010. – № 17. – С. 125–133.
3. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. / Г. О. Сиротенко – Х.: Основа, 2003. – 164 с.
4. Дуткевич Т. В. Психологічна готовність майбутніх учителів до інтерактивної взаємодії з учнями: [монографія] / Т. В. Дуткевич, В. А. Терещенко; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький, 2010. – 159 с. : рис.
5. Помилуйко В. Ю. Розвиток ініціативності майбутніх психологів у процесі використання інтерактивних технологій: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Помилуйко Віра Юріївна; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2012. – 20 с.
6. П'ятакова Г. П. Інтерактивні методики та специфіка їх застосування у вищій школі: метод. посіб. для студ. та магістрантів гуманітарних спец. / Г. П. П'ятакова, О. Л. Глозов; Тернопільський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. Лабораторія славистичних та методологічних студій. – Т.: [б.в.], 2002. – 21 с.
7. Січкарук О. І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі [Текст]: навч.-метод. посібник / О. І. Січкарук; Університет економіки та права «КРОК». – К.: Таксон, 2006. – 88 с. – (Вища освіта в сучасному світі). – Бібліогр.: с. 83–85.
8. Гончаров С. М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу / С. М. Гончаров; Національний ун-т водного господарства та природокористування. – Рівне: НУВГП, 2006. – 172 с.
9. Москаленко О. І. Формування мотивації до професійного спілкування у майбутніх пілотів міжнародних авіаліній у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Москаленко Олена Іванівна; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.
10. Тукало М. Д. Мультимедійні системи навчання як новий методологічний засіб інтерактивного навчання на уроках хімії / М. Д. Тукало // Інформаційні технології і засоби навчання. – Т. 4 (№ 3). – 2007. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/168/154> – Загол. з екрану.
11. Канюк О. Л. Інтерактивне навчання іншомовного спілкування майбутніх фахівців як складова професійної підготовки / О. Л. Канюк // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2011. – № 2. – С. 98–101.
12. Jiang Study of application of interactive approach in college English teaching / Jiang, Ling & Lin, Menglan // ELEA Journal (Bimonthly). – Oxford, 2006. – № 29 (6). – P. 82–90.

Капинус Е.Л., Трофимова А.С., Топчая Н.И., Томенко М.Г.

Одесский национальный политехнический университет

ИНТЕРАКТИВНЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ

Аннотация

В статье рассматривается интерактивный подход в преподавании иностранного языка в высших технических учебных заведениях Украины. Выявлены психолого-педагогические особенности обучения иностранному языку будущих инженеров. Предложены способы реализации интерактивного подхода с учетом указанной специфики. Доказано, что интерактивный подход способствует формированию коммуникативной компетенции, повышает мотивацию, обеспечивает комфортные условия обучения.

Ключевые слова: интерактивный подход, интерактивные методы обучения, студенты технических ВУЗов.

Kapinus O.L., Trofimova H.S., Topcha N.I., Tomenko M.G.

Odesa National Polytechnic University

INTERACTIVE APPROACH TO TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO THE STUDENTS OF TECHNICAL UNIVERSITIES

Summary

In the paper, interactive approach to teaching foreign languages in technical universities of Ukraine is analyzed. Special psychological and pedagogical aspects of teaching foreign languages to the students, future engineers, have been determined. Considering the above-mentioned peculiarities, practical applications of interactive approach have been offered. The authors prove that interactive approach helps to form a communicative competence, improves motivation, and provides a comfortable learning environment.

Keywords: interactive approach, interactive teaching methods, students of technical universities.